

Algunes Conseqüències del Behaviorisme

El behaviorisme, a diferència de la psicoanàlisi, de vegades aconsegueix modificar la conducta d'alguns pacients i curar-los. I, a més, la seva ideologia discorre paral·lela a alguns tòpics de la moral judeocristiana, en la seva accepció protestant: es tracta d'una teoria molt basada en el treball i en l'esforç i els seus tractaments de reforç de conducta poden ser objecte d'un refinat sadisme. Mai no qüestiona el poder i la llei –i per tant, resulta políticament inofensiu. Fins i tot, la idea que es pot tractar els humans com si fossin ratetes o coloms, acostuma a entusiasmar la gent mancada d'imaginació i, ja no cal dir, els conservadors. Tot i que el seu reduccionisme biològic pot arribar a la caricatura (tesi que va retreure ja Konrad Lorenz als anys 1950-1960), el seu fisicalisme (el fet de limitar la gènesi de les conductes exclusivament a condicions ambientals, o físiques), li ha donat una aparença de científicitat molt valuosa cara a l'opinió pública –i especialment en àmbits pedagògics.

Un article molt famós de Skinner ('Com ensenyar als animals', 1951) en què descriu la tècnica del remodelatge de conductes, és llegit encara avui amb gran admiració en facultats de pedagogia arreu del món. El tòpic segons el qual: 'és possible confirmar la conducta d'un animal de la mateixa manera que l'escultor modela una massa de fang', figura encara en la base de les idees de la pedagogia directiva.

Des de 1940 fins a finals de la dècada del 1960 i fins i tot més enllà, el behaviorisme triomfà quasi indiscutidament en l'àmbit de la teràpia. Era, a més, una expressió del mode de vida americà i com a tal fou rebut a Europa, amb una admiració una mica ingènua.

Algunes tesis del behaviorisme que han perdurat fins i tot més que la mateixa escola són:

1.- La manca d'interès per la naturalesa del reforç: a molts terapeutes els continuen interessant més els efectes del reforç que no pas les qüestions vinculades a la pregunta sobre 'per què' un reforç té èxit. Incrementar de la taxa de respostes o la resistència a l'extinció sembla que valgui per si mateix.

2.- La conseqüència del càstig: tot i que Skinner (a 'Ciència i conducta humana', 1953), considerava que el càstig produeix 'fòbies', 'vergonya', en realitat molts reforços negatius són, a la pràctica, indissociables del càstig i promouen una ideologia de la repressió que finalment pretén produir subjectes emocionalment dependents.

3.- L'ús de reforçadors generalitzats, especialment en publicitat i en les televisions, per disminuir l'autonomia. Hom pot considerar que avui els mitjans de comunicació no són altra cosa que el que Skinner denominava 'programes de reforç' i 'remodelatge' de la conducta social.

L'ús de tècniques conductistes per assegurar la docilitat dels individus va rebre un impuls molt gran amb la televisió que habitualment és programada seguint esquemes de condicionament operant. De les conseqüències de l'ús d'aquestes eines per al control social en som encara víctimes. O responsables.